

Nummer : 2009/21
Datum : 12 juni 2009
Aan : Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid;
Ministerie van Financiën

Budget deeltijd WW

1 Inleiding

Per 1 april 2009 is de ‘regeling deeltijd WW tot behoud van vakkrachten’ (hierna: deeltijd WW) geïntroduceerd, welke als doel heeft werkloosheid te voorkomen onder gespecialiseerde werknemers. Het budget voor de deeltijd WW bestaat uit twee delen. Ten eerste zijn er de kosten die toch al gemaakt zouden worden, omdat de werknemers die gebruikmaken van de deeltijd WW anders gebruik zouden hebben gemaakt van de reguliere WW. Ten tweede is sprake van bijkomende kosten, die onder meer het gevolg kunnen zijn van bedrijfssluitingen en onnodig gebruik van de regeling. Voor het tweede deel, ook wel netto kosten genoemd, wordt door het kabinet een additioneel budget van 300 mln euro beschikbaar gesteld. Het eerste deel is door het ministerie van SZW geschat op 75 mln euro, waardoor een totaal (bruto) budget beschikbaar is van 375 mln euro.

In deze notitie gaan we na of de netto kosten van 300 mln euro redelijkerwijs corresponderen met een totaal budget van 375 mln euro. Omdat de uitkomst afhankelijk is van de duur van de recessie, hanteren we twee scenario’s. In het scenario met een betrekkelijk korte recessie worden de bruto kosten geraamd op 625 mln euro. In het scenario met een lange recessie wordt dit verlaagd naar 550 mln euro. De verwachting is daarom dat, gegeven het netto budget van 300 mln euro, meer werknemers gebruik kunnen maken van de deeltijd WW dan eerder gedacht.

Een budget van 375 mln euro zou slechts gerealiseerd worden indien sprake is van betrekkelijk veel ‘onnodig gebruik’ – dat wil zeggen dat circa twee derde van de deeltijd WW’ers eigenlijk niet tot de doelgroep behoort. Het voorkomen van onnodig gebruik van de regeling is dus niet alleen belangrijk vanuit het oogpunt van effectiviteit, maar kan tevens een verhoging van het bruto budget impliceren. Daardoor kunnen meer werknemers gebruikmaken van de deeltijd WW.

2 Deeltijd WW

Het doel van de deeltijd WW is om bedrijven te behoeden voor het ontslaan van vakkrachten met bedrijfsspecifieke kennis. Het gaat hierbij om bedrijven die in beginsel wel gezond zijn, en daardoor na de crisis zonder veel problemen weer kunnen functioneren zoals ze voor de crisis deden. De deeltijd WW wijkt op meerdere punten af van de reguliere WW. De werknemer wordt niet ontslagen, maar blijft in dienst bij de werkgever. De werkgever verkort de werktijd met maximaal 50% van de oorspronkelijke werktijd. De werknemer kan de verkorting van de werktijd niet weigeren indien overeenstemming is bereikt tussen werkgever en ‘werknemersvertegenwoordiging’ (meestal de vakbeweging). Verder geldt de deeltijd WW voor minimaal 13 en maximaal 65 weken, waarbij na 13 en 39 weken een verlengingsaanvraag kan worden ingediend. Ook is de werkgever verplicht afspraken te maken over scholing of detachering van de betrokken werknemers, op straffe van een afwijzing van een verlengingsaanvraag. De werknemer heeft dezelfde verplichtingen als bij de reguliere WW, met uitzondering van de sollicitatieplicht en het accepteren van een (andere) baan. Ter voorkoming van misbruik en om de verbruikte WW rechten van het personeel te herstellen moeten bedrijven het personeel dat ze in de deeltijd WW plaatsen na afloop van die periode weer een periode volledig (dus voor het oorspronkelijk aantal uren) in dienst houden, op straffe van een boete.

Het belang voor bedrijven om deeltijd WW aan te vragen is dat zij hun vakkrachten met specialistische en bedrijfsspecifieke kennis minder snel hoeven te ontslaan. Hierdoor hoeft na afloop van de crisis niet te worden gezocht naar nieuw personeel, waardoor bedrijven snel weer optimaal kunnen produceren. De deeltijd WW kan dus worden gezien als een overbruggingsmaatregel voor bedrijven die als gevolg van de crisis een tijdelijke terugval in de omzet ervaren.

3 Gedrag van bedrijven en werknemers

Stel, een bedrijf vraagt deeltijd WW aan voor een van zijn werknemers. Achteraf kunnen we dan vaststellen dat sprake is geweest van één van de volgende situaties:

1. Het bedrijf meldt werknemers aan voor de deeltijd WW terwijl daar eigenlijk geen noodzaak toe is gebleken. Het kan hierbij gaan om onterecht gebruik – het bedrijf voldoet aan de criteria om in aanmerking te komen voor deeltijd WW, maar heeft het strikt genomen niet nodig – of het kan achteraf blijken dat gebruikmaking van de regeling niet nodig is geweest, en dat het bedrijf ook zelf in staat zou zijn geweest om ontslagen te voorkomen.
2. De werknemer is na afloop van de deeltijd WW alsnog ontslagen. Het bedrijf moet een boete betalen.

3. Het bedrijf is failliet gegaan. De werknemer is weliswaar ontslagen, maar er kan geen boete worden betaald.
4. De werknemer is na afloop van de deeltijd WW minimaal 6 maanden in dienst gebleven, maar is daarna alsnog ontslagen. Het bedrijf hoeft geen boete te betalen.
5. De werknemer is in dienst van het bedrijf gebleven.
6. De werknemer heeft een andere baan gevonden.

4 Budgettaire gevolgen

We vertalen het micro-gedrag uit de voorgaande paragraaf naar macro-niveau. Omdat het op dit moment nog volstrekt onzeker is hoe lang de recessie aanhoudt, hanteren we twee scenario's. In het scenario K (Korte recessie) brengt de deeltijd WW tijdelijke verlichting voor bedrijven, en is de arbeidsmarkt weer opgeklaard na afloop van de deeltijd WW. In het scenario L (Lange recessie) blijkt de deeltijd WW in veel gevallen slechts uitstel van executie te zijn geweest. Na afloop van de deeltijd WW blijkt de arbeidsmarkt nog steeds slecht te zijn, wat zich uit in veel werknemers die alsnog worden ontslagen en lage baanvindkansen van werkzoekenden.

In tabel 4.1 staat een overzicht van de twee scenario's. De gekozen fracties zijn enigszins arbitrair, want niet gebaseerd op harde data. Niettemin kunnen we op basis van de scenario's toch een goede indruk krijgen van de budgettaire gevolgen, omdat zij twee uitersten representeren. In het scenario K blijft 70% van de deeltijd WW'ers bij dezelfde werkgever, wordt 20% alsnog ontslagen, en vindt 10% emplooi bij een andere werkgever. In het scenario L wordt 60% van de deeltijd WW'ers alsnog ontslagen. In dat geval helpt de deeltijd WW veel bedrijven niet voldoende om de crisis te overbruggen. Bovendien gaan er meer bedrijven failliet, en zijn er ook bedrijven die structureel moeten inkrimpen. Niettemin blijft nog 40% van de deeltijd WW'ers in dienst bij dezelfde werkgever. In beide scenario's is sprake van onnodig gebruik. In het scenario K is dit nog wat vaker het geval (40%) dan in scenario L (20%), omdat vanwege de relatief korte duur van de recessie minder bedrijven ook echt zouden zijn overgegaan tot ontslag van werknemers. Met andere woorden, achteraf bezien hadden meer bedrijven de recessie op eigen kracht kunnen uitzingen.

Tabel 4.1 Scenario's deeltijd WW

	K (Korte recessie)	L (Lange recessie)
1. Onnodig gebruik	0.4	0.2
2. Ontslag+boete	0.1	0.2
3. Faillissement: ontslag+geen boete	0.1	0.2
4. Alsnog ontslag, geen boete	0.0	0.2
5. Behoud werk	0.3	0.2
6. Nieuwe baan	0.1	0.0
Totaal	1.0	1.0

In de kostenberekening voor de zes verschillende ‘situaties’ worden enkele veronderstellingen gemaakt. Ten eerste wordt rekening gehouden met het verlies en behoud van WW-rechten, waarbij een initieel gemiddeld WW recht van 1,5 jaar wordt aangenomen. Verder wordt verondersteld dat voor elke reguliere WW’er in het basispad twee deeltijd WW’ers in de plaats komen, die beiden voor 50% van hun contractuele arbeidsuren een uitkering krijgen. De gemiddelde uitkering op jaarbasis wordt op 19 000 euro geschat,¹ wat is gebaseerd op de huidige reguliere WW uitkeringen. Uitgegaan wordt van een gemiddelde duur van de deeltijd WW van 12 maanden. Dit is minder dan de maximale duur van 15 maanden, omdat niet alle bedrijven verlenging zullen aanvragen.

Een belangrijke factor is de baanvindkans. Aangenomen wordt dat een reguliere WW’er na 1 resp. 1,5 jaar een nieuwe baan vindt, afhankelijk van het scenario. Voor een deeltijd WW’er geldt dit echter niet, omdat deze geen sollicitatieplicht en andere zoekprikkel heeft. Het is immers de bedoeling dat het dienstverband bij de oorspronkelijke werkgever na de deeltijd WW weer volledig wordt voortgezet.² Een deeltijd WW’er die na de deeltijd WW in de reguliere WW terechtkomt vindt in scenario K na 0,5 jaar een baan, en verbruikt in scenario K zijn volledige WW rechten.

Tabel 4.2 Kosten per categorie

	1		2		3		4		5		6	
	K	L	K	L	K	L	K	L	K	L	K	L
	dvd euro's											
Basispad	0	0	19	29	19	29	19	29	19	19	19	19
Deeltijd WW	19	19	29	38	29	38	29	48	19	19	19	19
Opbrengsten boete	-	-	5	5	0	0	-	-	-	-	-	-
Netto kosten	19	19	5	5	10	10	10	19	0	0	0	0

De kosten van de zes verschillende situaties staan weergegeven in tabel 4.2, waarbij de getallen in de bovenste rij verwijzen naar de situaties 1 t/m 6 uit tabel 4.1. In het geval van onnodig gebruik (situatie 1) zouden er in het basispad geen kosten zijn, omdat de betreffende werknemer in dienst zou zijn gebleven. In het deeltijd WW pad komen twee werknemers in de deeltijd WW, waardoor de kosten twee maal een halve jaaruitkering WW bedragen (19 dvd euro). Zowel de bruto als netto kosten zijn daarom 19 dvd euro, onafhankelijk van het scenario.

¹ De keuze van dit bedrag maakt niets uit voor de resulterende verhouding tussen bruto en netto kosten, maar bepaalt enkel hoeveel personen gebruikmaken van de deeltijd WW.

² Voor zover een deeltijd WW'er er in inkomen op achteruit gaat, heeft hij mogelijk wel een prikkel om een andere baan te zoeken. Deze prikkel zal echter niet zo groot zijn gegeven de lage baanvindkansen in een ruime arbeidsmarkt, en de meestal geringe inkomensderving in de deeltijd WW.

Wanneer een werknemer na de deeltijd WW alsnog wordt ontslagen (situatie 2), moet de werkgever een boete betalen ter hoogte van 5 dzd euro. In het basispad zou de werknemer 1 respectievelijk 1,5 jaar een WW uitkering ontvangen. In het deeltijd WW pad wordt één van beide werknemers na een jaar alsnog ontslagen, waarbij hij in scenario K na een half jaar een baan vindt, en in scenario L zijn volledige WW rechten opgebruikt (0,5 jaar oude WW rechten + 1 jaar nieuwe WW rechten ter hoogte van 50%). De netto kosten komen in beide scenario's uit op 5 dzd euro. Voor situatie 3 geldt eenzelfde verhaal, met het enige verschil dat er geen boete wordt betaald. De netto kosten komen dan uit op 10 dzd euro.

Wanneer de werknemer na de deeltijd WW periode eerst 6 maanden in dienst blijft en daarna alsnog wordt ontslagen (situatie 4), zijn alle WW rechten weer hersteld en hoeft de werkgever geen boete te betalen. In het basispad is de werknemer 1 respectievelijk 1,5 jaar werkloos. In het deeltijd WW pad is de ontslagen werknemer in scenario K 0,5 jaar werkloos, terwijl hij in scenario L zijn volledige WW rechten opgebruikt. De netto kosten komen hierdoor uit op 10 dzd euro en 19 dzd euro respectievelijk.

Tot slot het geval dat een werknemer na de deeltijd WW direct een nieuwe baan heeft, hetzij bij de oorspronkelijke werkgever (situatie 5), hetzij bij een andere werkgever (situatie 6). In het basispad was er één jaar lang één WW'er geweest, waar er door de deeltijd WW één jaar twee deeltijd WW'ers zijn. De kosten hiervan zijn aan elkaar gelijk, waardoor de netto kosten in beide scenario's nihil zijn.

Het vermenigvuldigen van de bedragen in tabel 4.2 met de fracties in tabel 4.1 levert de verhouding tussen bruto en netto kosten op zoals weergegeven in tabel 4.3. Waar het ministerie van SZW uitkomt op een verhouding van 4:5 (= 300:375), resulteert hier een verhouding van circa 1:2. Bij een netto budget van 300 mln euro past daarom een bruto budget van 550 tot 625 mln euro, afhankelijk van het gekozen scenario. Het verschil tussen de beide scenario's is betrekkelijk gering, omdat bij een korte recessie vaker sprake is van onnodig gebruik. Bij een lange recessie behouden weliswaar minder mensen hun baan, maar is ook minder vaak sprake van onnodig gebruik.

Tenslotte gaan we na hoe hoog het 'onnodig gebruik' zou moeten zijn om op het vastgestelde bruto budget van 375 mln euro uit te komen. Uitgaande van gelijkblijvende verhoudingen tussen de andere situaties (2 t/m 6), zou de fractie 'onnodig gebruik' (1) gelijk moeten zijn aan 0,8 in scenario K en 0,6 in scenario L. Dit lijkt nogal hoog, en daarom lijkt het bruto budget van 375 mln euro aan de lage kant gegeven het netto budget van 300 mln. Ofwel, gegeven een netto budget van 300 mln kunnen meer werknemers gebruikmaken van de deeltijd WW-regeling dan eerder gedacht.

Tabel 4.3 **Verhouding bruto en netto kosten**

	K	L
	dzt euro's	
Gemiddelde bruto kosten	19,0	19,0
Gemiddelde netto kosten	9,0	10,5
	mln euro's	
netto budget	300	300
bruto budget	625	550
